

УДК 007 : 304 : 655

**«ЧОЛОВІЧА» ТА «ЖІНОЧА» ПРОЗА В РЕПЕРТУАРІ
УКРАЇНСЬКИХ ВИДАВНИЦТВ: ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК
(НА ПРИКЛАДІ ВИДАВНИЦТВ «КЛУБ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ»,
«ВИДАВНИЦТВО СТАРОГО ЛЕВА», «ФОЛІО», «НАШ ФОРМАТ», «VIVAT»)**

Т. В. Мизнікова

*Українська академія друкарства,
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна*

Розглянуто вплив гендерного чинника на видавничу справу. Ілюстрацією цього впливу є кількісна пропорційність художньої прози чоловічого й жіночого авторства в репертуарах п'яти провідних видавництв України.

У результаті проведеного моніторингу було з'ясовано співвідношення літературно-художньої книжкової продукції чоловіків- та жінок-авторів, в якому перша категорія письменників кількісно децю переважає (а в деяких випадках — суттєво перевищує кількість у два і навіть більше рази).

Ключові слова: *видавнича діяльність, чоловіча проза, жіноча проза, гендерний чинник.*

Постановка проблеми. В умовах інформаційно насиченого сьогодення діяльність книжкової індустрії демонструє різні тенденції, які доцільно розглядати в контексті теоретичного й практичного осмислення видавничої справи. Чимало таких тенденцій стосується великого сегменту прози жіночого авторства, яку сьогодні пропонує та розповсюджує книжковий ринок, зокрема в Україні. Отже, залучення гендерного підходу до видавничої галузі набуває актуальності, оскільки з його допомогою можна виявити певні закономірності, а також оцінити співвідношення «чоловічої» і «жіночої» прози, яку продукують сучасні українські видавництва.

На нашу думку, відслідковування певних закономірностей видавничої реалізації творів чоловічого й жіночого авторства допоможе виявити специфіку та особливості соціокультурного простору, в якому реалізується величезний масив художньої прози. Визначення такої специфіки, своєю чергою, сприятиме розкриттю прикметних ознак видавничої політики українських видавництв та суспільних запитів на книжкову продукцію чоловічого й жіночого авторства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед авторитетних зарубіжних дослідників гендерного підходу потрібно виокремити таких науковців, як М. Кім-мел, Л. Ніколсон, Н. Голмстром, С. Штретлінг, Дж. Батлер, С. Бем, В. Брайсон. В українських студіях різного спрямування гендерний чинник вивчають: М. Скорик, Т. Марценюк, Т. Мельник, Н. Лавриненко, О. Іванова, В. Агєєва, О. Плахотнік, С. Оксамитна, О. Козлова, І. Сулова, О. Фоменко.

У рамках вітчизняного студіювання взаємозалежність гендеру та видавничих, редакторських процесів досліджують С. Д'ячук, М. Думанська, Н. Білецька, І. Школик. Зокрема, С. Д'ячук у науковій публікації «Гендерна психологія в роботі редактора» розглядає особливості чоловічої та жіночої психології, які здійснюють вплив на сприймання і розуміння текстів [5].

У статті акцент робиться на тому, що в процесі роботи над текстом редактор має враховувати особливості мислення чоловічої та жіночої читацької аудиторії. Як бачимо, без актуалізації гендерного чинника важко налагодити гармонійний зв'язок між ланками автор-редактор-книга-читач.

У статті М. Думанської «Громадська і видавнича діяльність Марії Грінченко-Загірньої» автор розглядає успішну реалізацію Марії Грінченко не лише в письменницькій, а й у редакторсько-видавничій сферах [4]. Такий підхід до діяльності відомої постаті дає змогу, по-перше, виокремити гендерний аспект у видавничій справі як важливий та подекуди вирішальний, а, по-друге, наголосити на необхідності визначення ролі жінки у царині книговидавництва.

Важливою для нашої наукової розвідки є матеріал Н. Білецької «Видавнича справа та редагування як галузь — «чоловіча» чи «жіноча» сфери діяльності?» [1]. У статті авторка з'ясовує гендерну приналежність галузі видавничої справи та редагування, а також аналізує сферу діяльності у професійному та науковому аспектах. Публікація є цінною для нас ще й через те, що містить опис зайнятості жінками та чоловіками ринку праці у видавничій галузі.

Знаковою є дисертація І. Школик «Гендерний чинник у видавничій справі України: історія та сучасність» [9]. «...гендерні студії актуально... застосовувати в дослідженні історії та сучасних процесів розвитку вітчизняної видавничої справи. По-перше, така методика дозволяє з'ясувати тут місце та роль жінки, а по-друге, ввести дисципліни видавничої галузі в гендерний дискурс. Останнє особливо важливе, оскільки у системі наук із соціальних комунікацій видавнича справа займає одне з чільних місць, а від рівня гендерної освіченості фахівців галузі залежить і гендерна культура друкованих видань, і рівень представленості гендерної тематики на книжковому ринку» [9, с. 3].

Проте наукових праць у зазначеному напрямі реалізовано не так і багато. Тому в статті вважаємо за необхідність детальніше розглянути феномен, який полягає у виявленні видавничого співвідношення «чоловічої» та «жіночої» прози на сучасному українському книжковому ринку, підкреслюючи таким чином важливість теоретико-методологічного й практичного дослідження гендеру.

Принагідно зазначимо, що у статті відображено перші етапи нашого студіювання, які є базою для основної теми дослідження. Отже, розвідка є своєрідним окресленням дослідницької «площини».

Мета статті — кількісно визначити наявність творів жінок- та чоловіків-авторів серед книжкової продукції художнього спрямування на прикладі таких провідних видавництв України, як «КСД», «ВСЛ», «Фоліо», «Наш формат», «Vivat», а також відстежити певні гендерні тенденції на основі отриманих результатів, акцентуючи на показниках реалізації творів жінок-авторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом лютого-березня 2018 року ми здійснили моніторинг сайтів п'яти відомих українських видавництв для знаходження закономірностей видавничого втілення художньої прози жіночого авторства порівняно з книжковою продукцією художнього спрямування чоловіків-авторів.

Аналізуючи художню літературу наявну на сайті харківського «Клубу Сімейного Дозвілля» («КСД») [6], станом на 21 лютого 2018 року, ми отримали такі дані. Серед художньої прози, зокрема у рубриці «Сучасні автори», виявили 81 одиницю книжкової продукції жіночого авторства та 165 одиниць — чоловічого.

В електронному просторі «Видавництва Старого Лева» [2] різниця виявилася не настільки суттєвою, проте книги з авторами чоловічої статі однаково переважають: 46 одиниць на противагу 29 одиницям художніх творів у жіночому виконанні.

Найбільшу невідповідність рівноцінному розподіленню авторства у гендерному контексті відслідкували у харківському «Фоліо» [8]. Станом на 19 лютого 2018 року на офіційному сайті видавництва знайдено 298 одиниць прозових творів чоловічого авторства і лише 25 — жіночого.

Моніторинг наявної книжкової продукції київського видавництва «Наш формат» [7] показав такі результати: 230 продуктів чоловіків-авторів та 90 — жінок-авторів.

У видавництві «Vivat» [3] знайдено 142 одиниці художньої прози, які написали чоловіки, і 95 одиниць — жінки.

Крім того, цікавою виявилася гендерна закономірність в географічному контексті. Для прикладу, шукаючи й аналізуючи художні видання зарубіжних жінок-авторів, ми помітили таку тенденцію: досліджувані видавництва найрегулярніше продукують художню прозу іноземних письменниць з США, Великобританії, Німеччини, Франції, Канади, Ірландії, Австрії, Росії, Польщі.

У проаналізованих випадках окреслюється спрямування книжкової продукції на видавничу реалізацію творів чоловічого авторства. Частковим поясненням диспропорції є статеву приналежність керівних осіб, яка певною мірою (свідомо чи несвідомо) може впливати на гендерну політику. Наприклад, у видавництвах, в яких посаду генерального директора, головного редактора займають чоловіки («Фоліо», «Наш формат»), гендерний розрив виявився значно більшим, ніж у видавництвах на чолі з жінками-керівниками («ВСЛ», «Vivat»).

Серед аргументів варто також виокремити фактори видавничої політики та читацького попиту. Для з'ясування інших причин потребуємо ґрунтовніших досліджень у сформованому напрямі, які плануємо висвітлювати у наступних наукових напрацюваннях.

Утім, як зазначає Наталія Білецька, «...література, написана чоловіком, дещо переважає ту, автором якої є жінка. Таку ситуацію можна пояснити так званим «тунельним» мисленням у чоловіків. Чоловік багато уваги приділяє деталям, здатний заглиблюватися і досліджувати одне явище чи предмет всебічно. Тому їм дуже підходить наукова робота у видавничій сфері, яка передбачає детальний аналіз певної ситуації, явища чи предмету. Жінки ж можуть виконувати кілька справ водночас. Це дозволяє їм ідеально виконувати функції головного редактора: спілкуватися з

авторами, слідкувати за роботою художнього, технічного, наукового та іншого редакторів, коректорів, художників, а також бачити майбутнє видання як цілісне» [1, с. 21–22].

Висновки. Досліджуючи книжкову продукцію художнього спрямування на сайтах відомих українських видавництв, ми з'ясували, що більший відсоток такої продукції належить авторам-чоловікам. Серед низки причин явища — статевая приналежність очільників аналізованих видавництв, читацький попит, видавнича політика. У контексті гендерного студіювання отримані результати можуть вплинути на виявлення актуальних гендерних аспектів та закономірностей, зокрема у галузі сучасного книговидавничого бізнесу в Україні, які будуть представлені у подальших наукових розвідках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька Н. Видавнича справа та редагування як галузь – «чоловіча» чи «жіноча» сфери діяльності? *Коло*. 2013. № 2. С. 19–22.
2. Видавництво Старого Лева. Видавництво. URL: <https://starylev.com.ua/>.
3. Віват. Видавництво. URL: <https://vivat-book.com.ua/>.
4. Думанська М. Б. Громадська і видавнича діяльність Марії Грінченко-Загірньої. *Поліграфія і видавнича справа*. 2007. № 2 (46). С. 39–44.
5. Д'ячук С. В. Гендерна психологія в роботі редактора. *Обрії друкарства*. 2015. № 1 (4). С. 82–86.
6. Клуб сімейного дозвілля. Видавництво. URL: <https://www.bookclub.ua/ukr/>.
7. Наш формат. Видавництво. URL: <https://theukrainians.org/nash-format/>.
8. Фоліо. Видавництво. URL: <https://folio.com.ua/>.
9. Школик І. В. Гендерний чинник у видавничій справі України: історія та сучасність : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : спец. 27.00.05 «Теорія та історія видавничої справи та редагування». Київ, 2009. 21 с.

REFERENCES

1. Biletska, N. (2013). Vydavnycha sprava ta redahuvannia yak haluz – «cholvicha» chy «zhinocha» sfery diialnosti?: *Kolo*, 2, 19–22 (in Ukrainian).
2. Vydavnytstvo Staroho Leva. Vydavnytstvo. Retrieved from <https://starylev.com.ua/> (in Ukrainian).
3. Vivat. Vydavnytstvo. Retrieved from <https://vivat-book.com.ua/> (in Ukrainian).
4. Dumanska, M. B. (2007). Hromadska i vydavnycha diialnist Marii Hrinchenko-Zahirnoi: Polihrafiia i vydavnycha sprava, 2 (46), 39–44 (in Ukrainian).
5. D'iachuk, S. V. (2015). Henderna psykhohohiia v roboti redaktora: Obrii drukarstva, 1 (4), 82–86 (in Ukrainian).
6. Klub simeinoho dozvillia. Vydavnytstvo. Retrieved from <https://www.bookclub.ua/ukr/> (in Ukrainian).
7. Nash format. Vydavnytstvo. Retrieved from <https://theukrainians.org/nash-format/> (in Ukrainian).
8. Folio. Vydavnytstvo. Retrieved from <https://folio.com.ua/> (in Ukrainian).

9. Shkolyk, I. V. (2009). Gendernyi chynnyk u vydavnychii spravi Ukrainy: istoriia ta suchasnist : avtoref. dys. ... kand. nauk iz sots. kom. : spets. 27.00.05 «Teoriia ta istoriia vydavnychoi spravy ta redahuvannia». Kyiv (in Ukrainian).

doi: 10.32403/0554-4866-2018-1-75-174-178

«MALE» AND «FEMALE» PROSE IN THE REPERTORIE OF UKRAINIAN PUBLISHING HOUSES: A GENDER FACTOR (ON THE EXAMPLE OF PUBLISHING HOUSES «KLUB SIMEINOHO DOZVILLA», «VYDAVNYTSTVO STAROHO LEVA», «FOLIO», «NASH FORMAT», «VIVAT»)

T. V. Myznikova

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pid Holoskom St., Lviv, 79020, Ukraine
mettet23@gmail.com*

The article deals with the influence of the gender factor on the publishing business. An illustration of this influence is the quantitative proportionality of the prose of male and female authorship in the repertoires of the five leading Ukrainian publishing houses.

Monitoring of specific tendencies, potential bias, inclinations, especially in the publishing of fiction books of male and female authorship can actively contribute to identify distinctive features and characteristics of the social and cultural space in which today there is an active realization of fiction books. With the help of this identification, it becomes possible to find and define specifics of the publishing policy of domestic publishing houses, as well as the features of public inquiries for products of the modern book industry.

As a result of the monitoring, the correlation between the fiction book production of male and female authors has been clarified, in which the first category of writers is quantitatively somewhat predominant (and in some cases significantly exceeds the number by two and even more times).

The partial argument of disproportionality is the identification of the publishers by gender, which may consciously or unknowingly be reflected in gender policy. Monitoring has also revealed this tendency. Publishing houses, in which men hold the post of general director, the editor in chief, show a higher gender gap than publishing houses, in which these positions are occupied by women. Among other causes of the phenomenon we have also allocated the factors such as publishing policy and readership demand.

In order to identify other causes, it is planned to continue the research in the developed direction, which will be covered in the following exploration.

Keywords: *publishing activity, male prose, female prose, gender factor.*

Стаття надійшла до редакції 30.03.2018.

Received 30.03.2018.